

Když Brnem táhli mamuti. Dobrodružství, které bychom bez Zdeňka Buriana neměli šanci zažít

Do Pavilonu Anthropos se vrátily obrazy Zdeňka Buriana v nové atraktivní instalaci pod názvem *Když Brnem táhli mamuti*. Galerie Zdeňka Buriana. Téma výstavy je člověk, zobrazení jeho života, prostředí, ve kterém žil a fauny, která ho obklopovala. Řečeno slovy Zdeňka Buriana se jedná o vyobrazení „toho nejdávnějšího našeho věku“.

Burian dokázal dát svým objektům duši a příběh. Jeho obrazy dosud oslovují a to přesto, že se vědecké poznání značně posunulo. Ve své tvorbě navázal na českou realistickou malířskou školu. „Po celý život věrný faktografickému stylu, soustředil se na detail, na vystižení jednotlivosti. Byl od mládí nadšený obdivovatel a pozorovatel přírody a zvířat,“ dále vysvětluje antropoložka Barbora Půtová.

Kurátorka výstavy antropoložka Eva Vaníčková prozradila, že „z postupných přemalbě některých obrazů je patrné, že malíř reagoval na vývoj aktuálního vědeckého poznání.“

Moravské zemské muzeum získalo nákupem od autora v 70. letech 20. století soubor 200 olejů.

Z něho byla pro výstavu vybrána kolekce sedmdesáti obrazů, prezentovaných v cyklech věnovaných vývoji člověka,

loveckým scénám, výjevům ze života pravěkých lidí a také fauně, se kterou se mohli setkávat. Burianův pohled je doplněn o současný stav vědeckého poznání pravěkého světa. Výjevy na obrazech doplňují ukázky archeologických nálezů i moderní 3D hyperrealistické rekonstrukce lidí i zvířat. Mnohé exponáty je možné si osahat, což ocení nejen handicapovaní návštěvníci. Ve výstavě rovněž běží film, který je opatřen překladem do znakové řeči. Nechybí ani prostorný dětský koutek vybavený hrami.

Na závěr slova Petra Modlitby, malíře kráječjího ve stopách Zdeňka Buriana: „Jeho obrazy a ilustrace dokázaly nejen mně, ale i milionům kluků a holek zprostředkovat svět a dobrodružství, která bychom nikdy neměli šanci zažít.“

Brnem táhnou mamuti! Jste zváni...

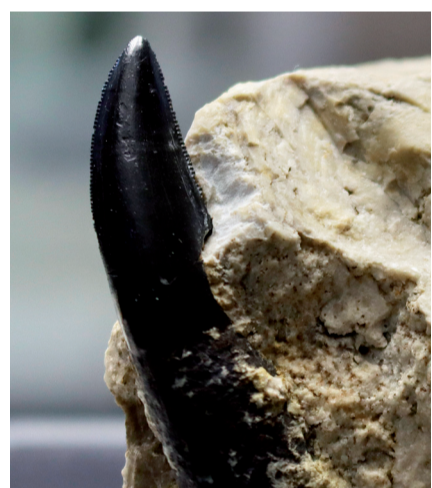
ÚVODNÍK

Milí přátelé a příznivci Moravského zemského muzea, do rukou dostáváte nejnovější číslo Muzejních novin, přinášející sumár aktuálních výsledků práce Moravského zemského muzea. Do historie odešel nelehký rok, který před nás postavil nové překážky a problémy a vyzkoušel naše přesvědčení a znalosti. Navzdory vnějším nepříznivým okolnostem vám v nezmenšené míře přinášíme další dávku zpráv a informací. Představí se vám plejáda úspěšných prezentačních projektů. Zmíníme výstavy Pražská Pallas a Moravská Hellas, dedikovanou moravské části návštěvy francouzského velicíána výtvarného umění Augusta Rodina, dále Anton Rzehak – Cesta do hloubi profesorovy duše, věnovaná jedné z význačných osobností historie muzea, aktuální výstavu *Když Brnem táhli mamuti*, přinášející nové představení díla Zdeňka Buriana či ohlédnutí za úspěšnými výstavami Malý princ Elišky Podzimkové a Planetami Malého prince. Kromě toho se dozvíte o celé řadě dalších výsledků práce našich kolegů, jejich (často mimořádných) objevech a profesních úspěších. Pevně věřím, že každý čtenář chtivý poznání v našich novinách nalezne něco přitažlivého, poučného a zajímavého. Především jsem však rád, že Moravskému zemskému muzeu zachováte i nadále svou přízeň. Děkuji Vám, že jste stále s námi. Zůstávám pak v naději, že se brzy setkáme na některé z připravovaných akcí Moravského zemského muzea.

S úctou
Mgr. Jiří Mitáček, Ph.D.
Generální ředitel MZM

Hloubky duše a šíře zájmů profesora Antona Rzehaka

Ikonické archeologické, paleontologické, mineralogické nálezy z Brna a Moravy, vědecký záběr téměř bez hranic a život jako podle zapeklitého filmového scénáře – to jsou hlavní charakteristiky osobnosti Antona Rzehaka (1855–1923), německého představitele brněnské vědy konce 19. a počátku 20. století, od jehož úmrtí uplynulo v letošním roce sto let. Výstava *Anthron Rzehak. Cesta do hloubi profesorovy duše* vznikla ve spolupráci odborníků z Moravského zemského muzea, Přírodovědecké fakulty Masarykovy Univerzity a Muzea města Brna.

Přiblížit profesora Rzehaka se můžeme pokusit slovy bohemy Petra Peňáze z Masarykovy univerzity, který se osobnosti tohoto polyhistora věnuje: „Osobnost téměř cimrmanovská. Není oboru, který by pan profesor nepěstoval.“ Obzvláště pozoruhodná je skutečnost, že v žádném z pěstovaných oborů nebyl Rzehak diletantem, ve všech byl uznávanou kapacitou.

Za svůj profesní život učinil desítky průkopnických nálezů a sepsal tři sta prací. Jeho objevy na poli archeologie, geologie, mineralogie či paleontologie dodnes patří mezi základní pensum znalostí, které

si musí studenti těchto oborů osvojit. Zabýval se také problematikou ledovců, naftu, uhlí, meteoritů, proutkaření, balneologie, zeměřesení, stavební geologie, radioaktivity, botaniky...

K nejvýznamnějším exponátům celé výstavy patřil zub masožravého dinosaura z bývalého lomu na Švédských šancích. „Jedná se o zatím jediný zub dravého

dinosaurova nalezený na území České republiky a návštěvníci MZM se mohou těšit, že ho uvidí i po skončení výstavy – zub se stane na čas součástí stálé expozice Zaniklý život na Moravě v Dietrichsteinském paláci na Zelném trhu,“ slibuje paleontoložka Růžena Gregorová.

(foto: Cága)

Auguste Rodin v Praze a na Moravě

Rodin, celým jménem François Auguste René Rodin (1840 Paříž – 1917 Meudon), francouzský umělec, sochař, tvůrčí genius, jehož originalita působí na generace umělců již více než sto padesát let, podlehl v roce 1902 naléhání českých výtvarníků, především Muchy a Mařatky a vydal se do země, o níž neměl sebemenší představu.

O Venuše je třeba pečovat

Femme fatale pravěku svoji přitažlivost neztrácí. Nyní se Věstonická venuše dočkala zásluhou Moravského zemského muzea a nejmodernějších technologií své věrné kopie. Každá certifikovaná kopie vzniká ručně, s láskou a dokonalou přesností. Je možné, že jste se již stali vlastníky Věstonické venuše nebo se jimi dnes či v brzké době stanete. Jedná se o vztah na celý život a je dobré vědět, jak o ni pečovat, aby vám rostla do krásy.

Jak pečovat o Věstonickou venuši? Péči lze shrnout do jednoho základního pravidla: Dotýkat se jí! Tady jsou slova brněnského sochaře Jiřího Pece, tvůrce kopie: „Věstonická venuše, což potvrdí každý, kdo měl někdy tu výjimečnou příležitost a čest držet ji v ruce, je haptická záležitost. Nevíme přesně, za jakým účelem vznikla, ale působí tak, že byla ještě ručně vyhlazená samotným používáním. Takže já ji sice vybavím věrohodnou patinou, ale trochu doufám, že budoucí kupec si ji jen neuloží na polici. Protože je příjemná na omak, bude se jí dotýkat, čímž ji bude dolešťovat a vlastně pořád dál dodělávat a vylepšovat.“ (foto: Cága)

Rodin nejprve zavítal do Prahy na výstavu svých děl, kterou zorganizoval spolek Mánes. Poté odjel se svojí družinou na Moravu a absolvoval zde v plné šíři to, co dnes nazýváme zážitkovou turistikou. České sochařství přivítalo Rodinovu misi s širokým ohlasem a jeho vliv na

české umění zůstává tím nejcennějším, co z této události dopadlo na úrodnou půdu. Jak probíhala samotná Rodinova cesta a jaké byly její širší souvislosti, představil výstavní projekt *Pražská Pallas a Moravská Hellas. 1902 Auguste Rodin v Praze a na Moravě*.

Vstupní hale Dietrichsteinského paláce po dobu trvání výstavy dominoval Kovový věk – bronzová postava chlapce v životní velikosti z roku 1876, představující lidské utrpení pocházející z věčného soupeření a nesouladu. V době svého vzniku vzbudila velké emoce. Socha náleží do sbírek GHMP.

Morava byla obývána již před 300 miliony lety předchůdci savců

Výjev z boskovické brázdě zhruba před 298 miliony lety: dravý sfenakodontid sleduje pasoucí se diadektidy. Malba: Petr Modlitba.

Významný objev stop prvohorních synapsidů učinili paleontologové MZM Gabriela Calábková a Jakub Březina, který poté publikovali se svými kolegy v lednu 2023 v časopise *Scientific Reports*. Ten spadá pod portfolio jednoho z nejprestižnějších vědeckých časopisů – *Nature*.

Paleontologové MZM našli v Boskovické brázdě fosilní stopy raných synapsidů, tedy prvohorních předchůdců savců, kteří v této oblasti vládli asi před 298 miliony lety v období spodního permu. Kosterní pozůstatky čistě suchozemských obratlovců jsou z permu ČR extrémně vzácné, a proto nalezené stopy poprvé odhalují existující rozmanitost předchůdců savců na našem území v pozdních prvohorách. Jedna

z popisovaných stop má navíc jako jediný exemplář svého druhu na světě zachované otisky kůže. Terénní výzkum z roku 2022 také odhalil vrstvu s více než 20 stopami synapsidů, vedle kterých spočívají stopy potenciální kořisti z řad býložravých diadektidů. Právě tento nález inspiroval scénu na rekonstrukci, která vznikla ve spolupráci s paleoilustrátorem Petrem Modlitbou.

S muzejníky do přírody

Přírodovědné muzeum MZM významně rozšířilo nabídku exkurzí s odborníky. Na exkurzi do terénu můžete během celého roku vyrazit s botaniky, geology, entomology nebo mykology. Navíc Botanické oddělení MZM pravidelně publikuje virtuální procházky, které vám usnadní poznávání vašeho okolí.

Oblíbeným zpestřením každé botanické exkurze jsou orchideje. K nim se řadí také krušník širokolistý. Foto: Vojtěch Taraška.

Stalo se již tradicí vyrážet s přírodovědci MZM v jarních měsících v rámci projektu Brněnská džungle. Letos jsme měli možnost s botanikem Vojtěchem Taraškou prozkoumat Stránskou skálu, neobvykle zachovalou lokalitu, kde se nachází řada teplomilných rostlin a živočichů. S bryoložkou Světlanou Kubešovou jsme poznávali mechy a játrovky na půdě, kamenech i skalách a lesích poblíž Říčky. Za brouččí drobtinou na Pouzdřankou step vedla výprava entomologa Jiřího Procházky.

O tom, že exkurze jsou organizovány nejen na jaře a nemusí vést jen do blízkého okolí Brna, svědčí například červencová botanicko-entomologická exkurze v malebné krajině Jeseníků. S mineraložkou Pavlou Hřelovou jsme se měli možnost vypravit na geologicko-archeologickou exkurzi „Posvátná krajina Býčí skály“ pořádanou společně s Muzeem Brněnska.

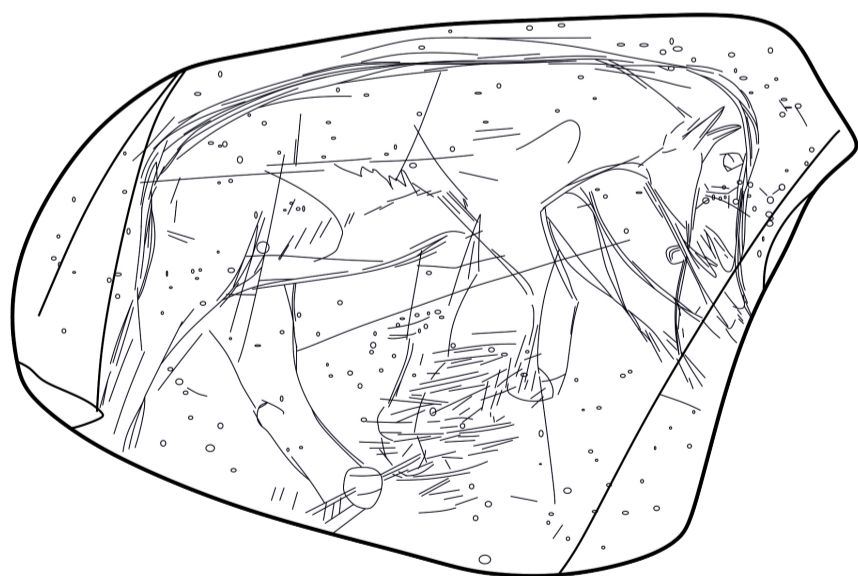
Exkurze na Rudické propadání. Foto: Tomáš Turek.

Pravidelné celoroční exkurze pořádá Geologicko-paleontologické oddělení. Na Stránské skále jsme se s geologem Tomášem Turekem dozvěděli, jak vypadalo moře v době ukládání místních vápenců, v lomu Hády jsme poznali nejstarší horniny Brna a v okolí Rudic jsme se seznámili s tvorbou jeskyn-

ních systémů a prohlédli si ponor Jedovnického potoka. Nenechte si ujít další zajímavé exkurze, aktuální nabídku naleznete vždy v kalendáři MZM na webových stránkách www.mzm.cz a našich sociálních sítích.

Tajemná rytina z paleolitu

Archeologové Moravského zemského muzea Zdeňka a Petr Nerudovi poprvé představili veřejnosti unikátní nález, kterým je jemná rytina mamuta a koně na povrchu říčního valounu kulmského prachovce, která by měla být stará přibližně 15 tisíc let.

Umělecký předmět o velikosti 75x50x19,5 milimetrů se podařilo odhalit v rámci archeologického výzkumu paleolitické lokality Ostrava-Hošťálkovice II. Archeologický výzkum zde byl zahájen již v roce 2019. Zprvu se soustředil na známé gravettenské osídlení z doby zhruba před 26 tisíci lety. V roce 2021 se pak podařilo identifikovat novou, dosud neznámou archeologickou vrstvu, která dokládá pobyt lovců kultury magdalénienu (lovci sobů a koní). Vyvrcholením dosavadní badatelské činnosti je nález zmiňovaného uměleckého předmětu, který byl vyzvednut v roce 2022 v prostoru kamenné struktury, která kromě pískovcových bloků a ploten obsahovala i nástroje a čepele z místního pazourku či hrubé nástroje z říčního křemene.

Ke skutečnému objevu rytiny však došlo až v laboratoři MZM, když se při čištění nálezů podařilo rozpoznat rýhy ryté kamenným nástrojem do povrchu říčního valounu. Postupně se tak objevila postava zvířete, podobného mladému mamutovi a pomocí 3D mikroskopu se posléze podařilo rozpoznat hlavu dalšího zvířete, kterým je kůň. Na území České republiky je to v této kompozici zcela unikátní předmět, který je od června 2023 vystaven v expozici Pravěk Moravy v Dietrichsteinském paláci MZM.

Odpoledne s loutkovým divadlem

Kašpárek se na jevišti činí a děti s ním polemizují, radí mu, varují ho a pobízejí do akce. Vstávají ze židlí, rehtají se a podupávají. Ne, to není výjev z Jiráskova, to je celkem strážlivé vylíčení atmosféry sobotního loutkového představení Gašparko a zázračná skrinka, které se odehrálo při příležitosti oslavy Světového dne loutkářství v Paláci šlechticů. Jsme rádi, že toto představení nebylo jediné a zdaleka ne poslední.

Odpoledne (povětšinou sobotní) s tradičním loutkovým divadlem nabízí to nejlepší z české, moravské a slovenské loutkářské scény. Představení Gašparko a zázračná skrinka přivezlo slovenské Teatro Carnevalo, jehož principálem je Juraj Hamar. Jediný zážitek přineslo vystoupení Loutkový cirkus souboru Muzejní maringotka principála Járy Blechy. Jeden z nejstarších známých divadelních kusů Don Šajn nebo Márnotravný syn předvedlo divadlo TYJÁTR loutkoherce a dramaturga Ivana Gontka. Zejména děti nesmírně pobavilo setkání s produkcí moravského Teatra Pimprle principála Františka

Petráka Isabela Ultramarine s loutkou-malířkou, kouzlicí pro vědecké publikum barevné obrázky. Odpoledne s loutkovým divadlem je doprovodným programem expozice Loutkářské umění v Paláci šlechticů na Kobližné ulici v Brně.

Znáte Klub přátel MZM?

Pro milovníky přírodních, historických a uměnovědných disciplín nabízí Moravské zemské muzeum členský program s rozmanitou škálou benefitů.

Expozici Středoevropská křižovatka: Morava ve 20. století provedl členy Klubu přátel MZM historik Lukáš Lexa.

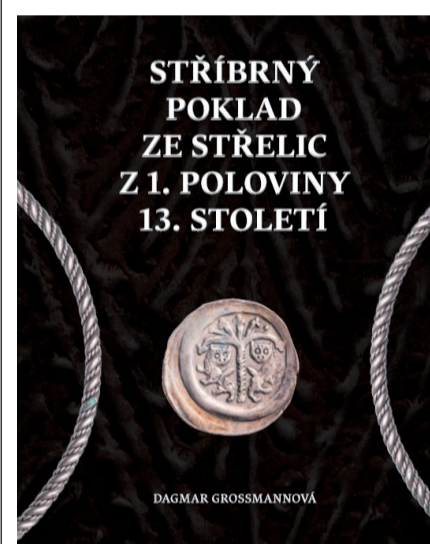
Vybrat si můžete ze tří variant členství podle vašich možností a zájmů. Pro členy Klubu přátel MZM nabízíme prostor k bližšímu poznání našich expozic, výstav a sbírek. Pravidelně organizujeme setkání s kurátory a odborníky. K dispozici pro vzájemné setkávání a dialog je také nově otevřený Muzejní klub v prostoru Biskupského dvora. Více informací najdete na stránkách www.mzm.cz případně kontaktujte Oddělení komunikace a marketingu MZM.

Disciplinované buřičky

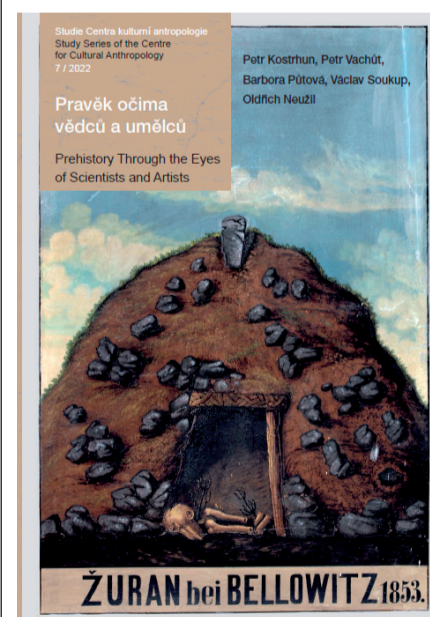
Historička MZM Hana Krutílková se věnuje ženám, které bořily zaběhlé pořádky a začaly vstupovat do politiky v prostředí Moravy v období od konce 90. let 19. století do vypuknutí 1. světové války. Autorka analyzuje proces jejich zapojování do pěti politických táborů – lidově-pokrokového, katolického, sociálnědemokratického, agrárního a národněsociálního, a to na příkladu Brna, Olomouce, Ostravy a Prostějova.

Stříbrný poklad ze Střelice z 1. poloviny 13. století

Numismatička Dagmar Grossmannová představuje výjimečný poklad ze Střelice (okr. Znojmo) datovaný do přelomu 20. a 30. let 13. století. Objeven byl již v roce 1959 a až nyní se dočkal svého kompletního zpracování. Poklad představuje jedinečný soubor 1352 mincí a šperků pečlivě uložených v keramické nádobě.

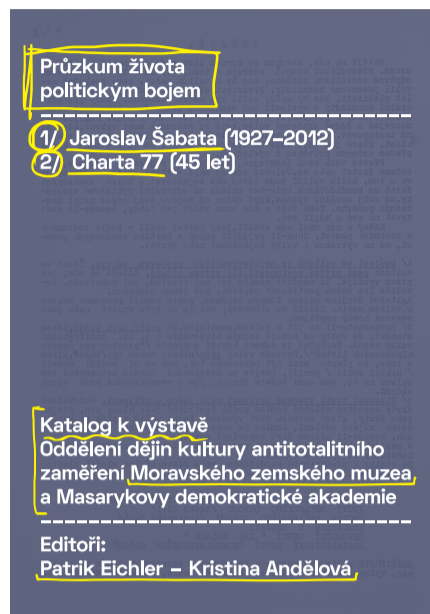
Pravěk očima vědců a umělců. Studie Centra kulturní antropologie 7

Česko-anglická publikace přináší studii z oblasti výtvarné rekonstrukce a vizualizace života v období paleolitu. Text archeologů Petra Kostrhuna a Petra Vachůta se věnuje osobnosti Morice Trappa a jeho sedmi velkoformátovým akvarelovým vyobrazením moravských archeologických lokalit. Archeoložka Barbora Půtová hodnotí výtvarné rekonstrukce života zejména v mladém paleolitu v tvorbě českých umělců od 19. až do počátku 21. století. Václav Soukup představuje osobitý a syntetizující pohled na paleolitické mobilní umění. Výbor uzavírají profesní vzpomínky Oldřicha Neuzila, který byl po více jak čtyřicet let vedoucím Pavilonu Anthropos.

Prohlášení Charty 77 v MZM

První verze Prohlášení Charty 77 patří mezi nejvzácnější sbírkové předměty MZM. Po většinu času je uschovaná v trezoru Moravského zemského muzea. Její originál jsme vystavili v prosinci 2022 v rámci výstavy Průzkum života politickým bojem – Jaroslav Šabata (1927–2012) / Charta 77 (45 let), na které spojily své síly Oddělení dějin kultury antitotalitního zaměření (ODKAZ) Moravského zemského muzea a Masarykova demokratická akademie.

Katalog výstavy Průzkum života politickým bojem – Jaroslav Šabata / Charta 77.

Obyčejný průklepový papír, na písmelech vytvořených psacím strojem je patrná odlišná síla úhzu, takže pozornost vyvolávají především škrty a návrhy úprav. Červeně zasahoval do dokumentu Václav Havel, korektury tužkou zanechal Pavel Kohout. Právě ten ho společně s dalšími vzácnými dokumenty v roce 2012 věnoval do sbírek Moravského zemského muzea.

Historie Charty 77 v Brně se však začala odehrávat již v roce 1976. Definitivní podoba Prohlášení byla připravena k podpisu 20. prosince 1976 – tedy tak, aby bylo možno podpisy nasbírat na přátelských návštěvách během vánočních svátků. Mezi 242 uvedenými pod Prohlášením Charty 77 můžeme najít 21 jmen brněnských signatářů. Jak se vlastně text Prohlášení dostal do Brna? Kdo měl největší zásluhu na sběru prvních podpisů?

Tři otázky pro Jiřího Müllera

S otázkami se na pana Jiřího Müllera, prvního brněnského signatáře Charty 77, obrátila kurátorka výstavy Petra Pichlová.

Jakým způsobem jste vybíral potenciální signatáře Prohlášení Charty 77? Byla v tom nějaká taktika? Ti, kdo připravovali text a zveřejnění Charty 77 už neměli v prosinci 1976 dost sil, aby také cílevědomě usilovali o signatáře mimo Prahu. K takovým podpisům došlo jen náhodně. Jednou ze šťastných náhod jsem byl já sám. Náhodou jsem byl předčasně propuštěn na Den lidských práv 10. prosince 1976 z vězení, náhodou jsem ještě před Vánoce zajel do Prahy a náhodou jsem navštívil přátele, kteří měli jeden z mála už hotových exemplářů.

Když jsem text vezl z Prahy do Brna, vůbec jsem si neuvědomoval, jak významné budou brněnské podpisy. V Brně nakonec vznikla po Praze jediná větší skupina jednadvaceti signatářů, navíc svým složením reprezentativní a dostatečně odolná, aby vytrvala (a zvěštovala se) až do roku 1990. Na získání brněnských signatářů bylo pár dní, než se podpisy musely odeslat do Prahy. Sám jsem jich získal osm. Kromě tří, které jsem znal (Jaroslav Šabata, Jan Tesař, Zdeněk Vašíček) jsem šel za těmi, které jsem osobně neznal a které jsem poznat chtěl. Za spisovatelem Milanem Urdem a Janem Trefulkou a do okruhu bývalých členů městského výboru Československé strany socialistické v Brně, kteří byli začátkem sedmdesátých let odsouzení, věznění a už propuštěni. Vybral jsem ty, kteří seděli nejdéle – Jaroslava Mezníka, Zdeňka Pokorného a Aloise Vyrubala.

Vnímali jste Prohlášení Charty 77 jako přelomový dokument?

V prosinci 1976 jsem prožíval něco jiného než Chartu 77. Třeba to, že zimní kabát, který mi rodiče koupili, měl asi 10 kapes. Tolik možností mne naprosto mátl. Za pět let v cele 13 m² se zatemněnými okny a dvěma spoluvězni, jedinými lidmi, které jsem mohl roky vidět, se člověk adaptuje na jiný počet životních možností. Nebo takové slunce, obloha a vítr. Teprve když vám je seberou, vnímáte, že nejsou samozřejmé a jak chybí. Pak najednou můžete nad nimi žasnout a děkovat za ně. To bylo „přelomové“, ne dokument Charta 77.

Změnila Vám Charta 77 život?

Určitě mi Charta 77 změnila život. Ale ne následnými postihy, na ty já nenaríkám. Po dvou vyhozeních z vysoké školy – v roce 1966 a 1970 a vězení s poněkud nadbytečnou délkou, člověk už tyto „nepříjemnosti“ bere jako součást života. Život mi ale změnilo seznámení se s mnoha vzácnými lidmi schopnými přinést oběti pro něco tak nehmotného, jako jsou hodnoty. A seznámení se s osmnáctiletou Bronislavou Koutnou, budoucí manželkou, která k těm vzácným lidem přes své mládí patřila.

Jídelní židle Máňa absorbuje jak vliv současné designérské tvorby, tak vliv folklorní. Technologie řezání laserem umožnila autorce nechat se inspirovat textilními folklorními dekory.

Malý princ Elišky Podzimkové

Doslova návštěvníckým hitem nejenom adventu loňského roku se stala výstava Malý princ Elišky Podzimkové.

Jeden z prvních signatářů Charty 77 Jiří Müller promluvil na vernisáži výstavy.

Portrét Jiřího Müllera

Narodil se v roce 1943. Během svého studia na strojní fakultě ČVUT k vůdcům studentského hnutí. Redigoval studentský časopis Buchar. Roku 1966 byl kvůli požadavku na vytvoření nekomunistické studentské organizace ze školy vyloučen. V roce 1968 opět znovu přijat, ovšem za dva roky z příkazu ministerstva školství opět vyloučen. Roky 1972–1976 strávil ve vězení. Byl odsouzen s šestičlennou skupinou „Jan Tesař a spol.“. První kroky po jeho propuštění vedly v Praze do Anglické ulice do domácnosti manželů Anny Šabatové a Petra Uhla, kde se dozvěděl o existenci dokumentu

Prohlášení Charty 77. Dokument nejen podepsal, ale odvezl jej s sebou i do Brna, kde získával další signatáře. Až do roku 1989 věnoval samizdatové činnosti a organizaci bytových seminářů. V době normalizace se živil rozličnými dělníckými profesemi. Po roce 1989 byl jedním z představitelů Občanského fóra, od června do listopadu 1990 ředitelem Úřadu pro ochranu ústavnosti a demokracie (ÚOÚD), v letech 1990–1992 poslancem ČNR, později samostatným podnikatelem. Působí v neziskovém sektoru.

(Petra Pichlová)

Expozice Tradiční kultura na Moravě spojuje minulost se současností

S obrovskou převahou hlasů zvítězila stálá expozice MZM „Tradiční kultura na Moravě v zrcadle času“ v anketě České národopisné společnosti O nejvýznamnější počín v oboru za rok 2022 a získala tak Cenu České národopisné společnosti v kategorii výstava / expozice.

Mezi nejceněnější vystavené předměty patří reprezentativní sbírka novokřesťanských fajánsí, lidového umění, podmalb na skle, textilií, krojů, zvyklostných předmětů, hraček, malovaného nábytku a dalších předmětů každodenní potřeby. Mezi exponáty zaujme i pluh, kterým v roce 1769 oral císař Josef II. Představit tradici jako živý prvek, který je zdrojem inspirace dneška, je cíl intervencí v expozici. První z nich proběhla v rámci Brno Art Week 2023 a představila Jídelní židli Máňa Miriam Danielkové.

Mesmeři. Příběh jedné stolní společnosti

MESMEŘI

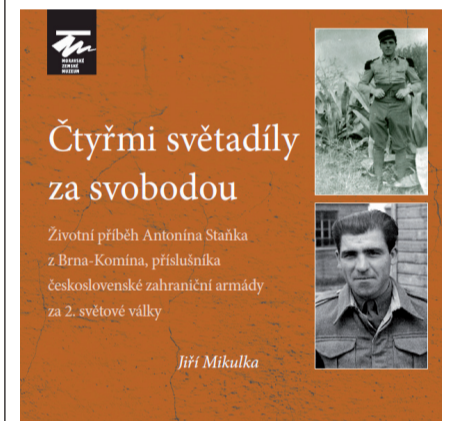
Příběh jedné stolní společnosti

na Moravě

Dana Vedra

Historička MZM Dana Vedra dokázala sestavit neobyčejný příběh neformální stolní společnosti Mesmeřů v Židlochovicích. Studovala archivní prameny, výpovědi pamětníků a odkryla neobyčejně bohatý a pestrobarevný příběh skupiny lidí, jejich osudů, které měly jedno společné – humor, recesi, lásku k vínu a zábavě. Do historie se spolek zapsal především velkolepou svatbou obecně považovanou za manifest českého národa v době německé okupace.

Čtyřmi světadily za svobodu

Historik Jiří Mikulka přibližuje životní příběh účastníka druhého odboje Antonína Staňka (1915–1991). Publikace se věnuje době mládí, studií, základní vojenské služby, ale především měsíců a roků, kdy se Antonín Staňka jako příslušník československé zahraniční armády v roce 1940 zúčastnil bojů proti německým vojskům ve Francii, aby se dobrodružnou cestou dostal přes Maroko na Malé Antily až k naší jednotce ve Velké Británii.

Po stopách nejstaršího osídlení Brna

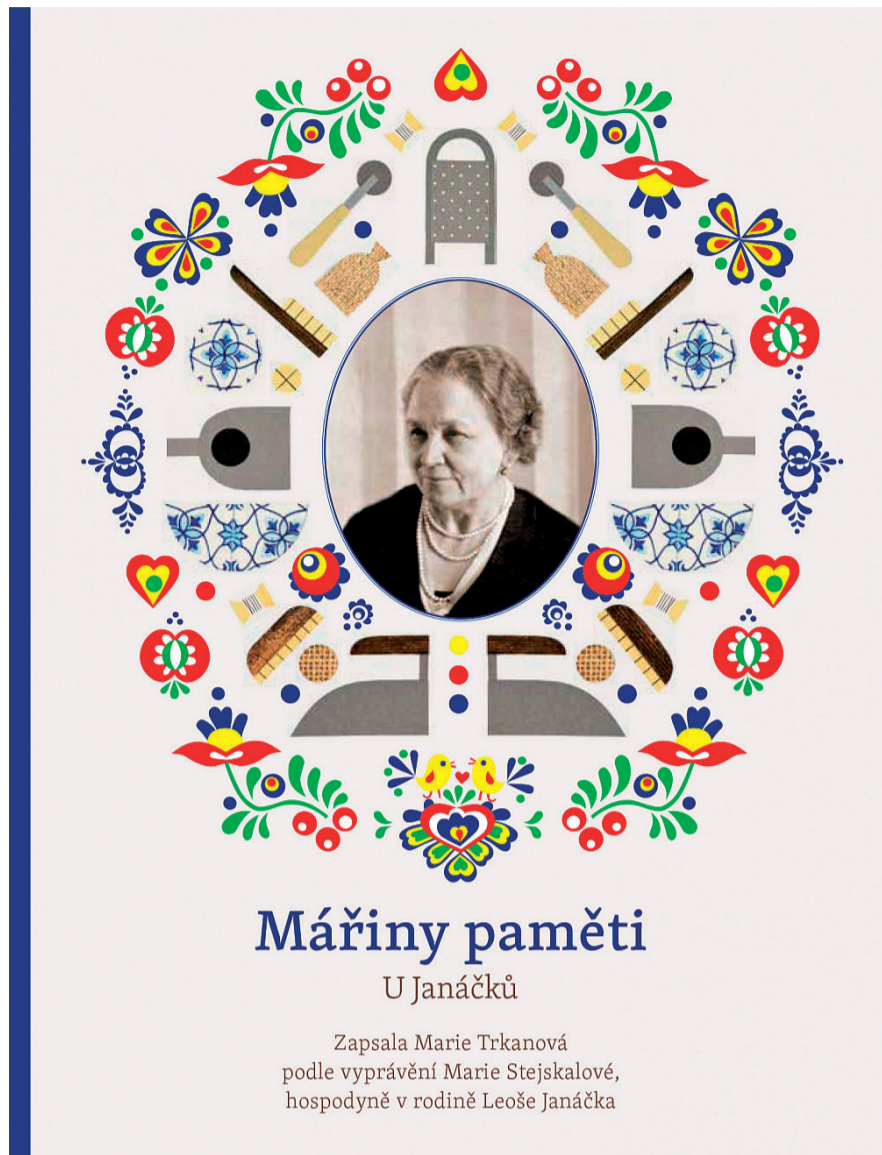
Archeoložka Zdeňka Nerudová předkládá fakta o nejstarších obyvatelích Brna z období paleolitu. Základem publikace se staly sbírky Moravského zemského muzea. Autorka doporučuje tipy na výlety Brnem, které mohou turistě objevovat z pohledu nejstarších dochovaných památek. Kniha obsahuje také soupisy archeologických nálezů nebo fotografie a mapy zkoumaných míst. Součástí jsou také obrázky vztahující se k životu někdejšího brněnského obyvatelstva.

(-jih-, foto: Cága)

Mářiny paměti aneb jak to chodilo u Janáčků

Poměry v domácnosti skladatele Leoše Janáčka přibližují vzpomínky kuchařky Marie Stejskalové. Knihu *Mářiny paměti* nově vydalo TIC Brno a MZM za finanční podpory Nadace Leoše Janáčka. Knihu ilustrovala výtvarnice Vendula Chalánková.

Knihu, kterou podle zápisků kuchařky Marie Trkanová, vyšla poprvé v roce Marie Stejskalové sepsala publicistka 1959 a poté ještě dvakrát. Impulsem

Mářiny paměti

U Janáčků

Zapsala Marie Trkanová
podle vyprávění Marie Stejskalové,
hospodyně v rodině Leoše Janáčka

k novému, v pořadí čtvrtému vydání *Mářiných pamětí* bylo nejen to, že je tato knížka dávno rozebraná, ale také skutečnost, že do Archivu Leoše Janáčka Moravského zemského muzea se před časem dostal strojepis textu, jak jej Marie Trkanová podle Mářina vypravování původně sepsala, bez úprav a škrtnů provedených před prvním vydáním. Kuchařka Stejskalová vzpomíná třeba na to, jak Leoš Janáček požádal o ruku svoji ženu Zdenku, nebo na smutný osud dětí manželů Janáčkových. U Janáčků pracovala čtyřicet let. Nové vydání je oproti prvním verzím méně proškrtané a lépe v něm vynikne Mářina energičnost a jadrnost. Kromě zápisků kniha obsahuje také množství fotografií.

Podobně jako kniha Mářina kuchařka, kterou vydalo TIC BRNO a Moravské zemské muzeum v roce 2020, obsahuje i tato publikace ilustrace výjevů ze života Janáčkovy rodiny, jak je dle Mářiných vzpomínek ztvárnila výtvarnice Vendula Chalánková. Originály ilustrací jsou vystaveny přímo v místě, kde se mnohé v knize popsané situace odehrály, tedy v Janáčkově domečku, dnešním Památníku Leoše Janáčka do konce září 2023. Vendula Chalánková patří mezi nejautentičtější a nejosobitější výtvarníky mladší generace. Okruh její tvorby je velmi široký, od volné tvorby, přes knižní ilustraci, komiks až po animovaný film, přičemž podobně široké je užití technik od malby a kresby, přes koláže, assembláže či vyšívání objektů.

Archeologie z nebe

Vzdálenost ukazuje víc, než čekáme... To dokazuje i výstava *Archeologie z nebe* v Pavilonu Anthropos, která povznesse návštěvníky do nadpozemských výšin, z nichž lze spatřit to, co je běžně neviditelné: stopy života našich předků dávno ukryté pod zemí nebo v reliéfu terénu.

Návštěvníci se ve výstavě naučí, jak stopy v krajině číst. Dozvědí se, kam technologicky dospěla archeologie za posledních sto let a proč má každý jeden archeologický nález smysl. Čekají na ně exponáty, které slouží při dokumentaci památek, archeologické nálezy z letadlem objevených lokalit, rekonstrukce hrobu keltského bojovníka, 3D modely i 3D vizualizace archeologických situací zasažených do leteckých snímků, mnoho krásných záběrů krajiny z ptáč

perspektivy, simulátory létání s dronem nebo interaktivní pískoviště, kde si vytváříte krajinu podle svých vlastních představ.

Výstava se uskutečňuje ve spolupráci Ústavu archeologické památkové péče Brno, v. v. i., Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i. (dále ARÚB) a Národního památkového ústavu (dále NPÚ).

Navštívit ji lze do 30. prosince 2023.

Na interaktivním pískovišti si můžete vytvářovat krajinu podle svých vlastních představ.

Přijďte si hrát

V samém centru Brna se v Paláci šlechticů v dětské herně, která je součástí stálé expozice *Loutkářské umění skvěle pobaví malí i velcí, mladí i dospělí.*

Batolata, předškoláci, školáci, maminky, babičky, tatínkové, dědečkové, všichni jsou vítáni. Přijďte si zahrát loutkové divadlo, nakreslit obrázek, zaposlouchat se do vyprávění loutkářů a úryvků z divadelních her. Vstup do herny je součástí návštěvy stálé expozice *Loutkářské*

umění. Dřevění herci jsou tu nejen na prohlížení a obdivování, ale především k probuzení vaší fantazie.

(foto: Cága)

Bratři. Fotografická intervence Jana Cága v kapli Paláce šlechticů MZM

„Jsme bratři. Společně rosteme, spojení jsme osudem, jeden druhému nejlepším přítelem. Uháňme labyrintem prostoru jako blázní zbaveni klece a v zemi zanecháváme mělké otisky nohou. Pohybem víříme usedlý prach a s neskrývaným úžasem hledíme na tento jedinečný svět. Zdá se tak nekonečný a plný lásky.“ Takové motto vetkl oceňovaný fotograf Jan Cága svému souboru *Bratři*. Unikátní fotografickou intervencí hostila kaple Paláce šlechticů MZM letos na jaře v rámci Brno Art Week 2023.

Jan Cága se narodil v Hodoníně v roce 1976. Po absolvování vysoké školy v oboru Průmyslový design začal jako volný fotograf spolupracovat s různými tiskovými periodiky. Později se začal věnovat především dlouhodobým výtvarným projektům, zkoumajícím stav současné společnosti. Od popisného zobrazování se postupně přesunul k subjektivnímu pohledu zachytávání situací, věcí či emocí.

(foto: Cága)

Jára Cimrman má špičku. Na Madeiře...

Nový druh houby objevili na portugalském ostrově Madeira mykologové z Moravského zemského muzea. Pojmenovali ji *špička Cimrmanova* po fiktivním českém géniovi Járovi Cimrmanovi. Jméno vybrala mykoložka Hana Ševčíková.

V tom, že Cimrman vynikal i v oboru mykologie si je Hana Ševčíková jistá především proto, že Cimrman vynikal prakticky ve všem. Nelze také vyloučit ani to, že cestou za polární kruh kvůli nepříznivému větru přistál se vzducholodí na Madeiře.

Jak k objevu nové houby došlo, líčí Ševčíková: „Špičku jsem objevila na ostrově Madeira v roce 2015 při exkurzi v rámci Evropského mykologického kongresu, ale popisovat na základě jednoho sběru nový druh drobné houby nebylo

možné a při opakovaných návštěvách Madeiry se mi ji nepodařilo znovu nalézt.“ Nakonec pomohl další mykolog Pierre-Arthur Moreau, který stejný druh také našel. Napsali tedy odborný článek, který akceptoval prestižní časopis. Součástí popisu není jen taxonomie makroskopických a mikroskopických znaků, ekologie a rozšíření nového druhu, ale i fylogenetická analýza.

Houba pojmenovaná po Cimrmanovi je podle mykologů na první pohled drobná, světlá a nevýrazná, její mikroskopické

znaky jsou ale nádherné. Pokožka klobouku vypadá jako z jemných krajec, podobně zajímavé jsou prý buňky na ostří lupenů a rozevláté elementy na třeni. (foto: Hana Ševčíková)

Klenotnice pro poklady Velké Moravy

V Archeoskanzenu v Modré nedaleko Velehradu byl velehradským kaplanem Jiřím Hebronem požehnan základní kámen výstavby *Klenotnice Velké Moravy*. Kámen s odkazem modranských obyvatel bude vpraven do jejího zdiva. Díla uměleckých řemeslníků raného středověku uvidí návštěvníci už v první půlce příštího roku.

Nový výstavní prostor nabídne to nejcennější – nálezy vzácných velkomoravských šperků. „Nová expozice představí velkomoravské šperky, ostruhy či meče, ale i rekonstruované tváře lidí, kteří v této oblasti žili a jejichž kosterní pozůstatky zde byly objeveny,“ doplnil odborný garant a dlouholetý spolupracovník Archeoskanzenu Luděk Galuška, vedoucí Centra slovanské archeologie Moravského zemského muzea.

Klenotnice bude mít podobu podzemního panteonu o průměru osmnácti metrů. Návštěvníci v ní uvidí soubor ve zlaté a stříbrné vyvedených kopií a replik nejvýznamnějších cenností, které archeologové objevili na území Uherského Hradiště, Starého Města, Mikulčic, Pohanska a dalších lokalit. Exponáty budou uloženy ve speciálních bezpečnostních klimatizovaných vitrínách, což umožní krátkodobě vystavovat i vyhledávané originály nejen z období raného středověku, ale i pravěku a rané doby dějinné.